

Existuje-li to,
je to **..MOŽNÉ*** ✓

„: ^°f
inspirace pro vzdělávání dětí
s odlišným mateřským jazykem ~ ~“

..META slaví 15

Existuje-li to,
je to **..!MOŽNÉ*** ✓

„;^°f
inspirace pro vzdělávání dětí
s odlišným mateřským jazykem ~“

..META slaví 15

Existuje-li to, je to možné

inspirace pro vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem

META slaví 15

Autoři: Jim Cummins, Magdalena Hromadová, Zuzana Papáčková, Jana Šámalová, Kristýna Titěrová a METAkolektiv

Editorky: Zuzana Papáčková a Jana Šámalová

Redakce a jazyková úprava: Jana Šámalová

Grafická úprava: Magnus I., s. r. o.

Tisk: Centrum služeb Broumov s. r. o.

Government
of Canada

Gouvernement
du Canada

Embassy
of Canada

Ambassade
du Canada

Tato publikace vyšla s podporou Velvyslanectví Kanady.

© META, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, Ječná 2127/17, Praha 2

2021

ISBN 978-80-88171-31-7

www.meta-ops.cz

www.inkluzivniskola.cz

..META*~

První zkušenost s dítětem s OMJ a nastavení procesu začleňování

MŠ Janov u Děčína

Na základě rozhovoru s Mgr. Petrou Hladíkovou zpracovala Jana Šámalová.

V Janově u Děčína se nachází malá jednotřídní mateřská škola, ve které se vzdělává 25 dětí, z toho jedna dívka je s odlišným mateřským jazykem. V mateřské škole působí dvě paní učitelky a dvě asistentky pedagoga na plný úvazek. Jedna z pedagožek – Mgr. Petra Hladíková – je i ředitelkou školy a má roční praxi jako speciální pedagožka.

Na počátku září 2020 nastoupila do mateřské školy Tien, čtyřletá dívka vietnamské národnosti s nulovou znalostí češtiny. Její nástup paní ředitelku, která byla v MŠ rovněž nová, poněkud zaskočil. V podkladech ze zápisu totiž dítě figurovalo jako čtyřletá dívka Terezka, české národnosti bez jakékoliv zmínky o cizojazyčnosti či nutnosti řešit její jazykovou podporu. Kromě této, samo o sobě již dost komplikované situace rodiče neprojevíli dostatek pochopení pro nutnost pozvolné adaptace a dítě od počátku umístili do MŠ na celý den kvůli svému pracovnímu vytížení. První dny tedy byly jak pro dítě, tak pro pedagožky nesmírně složité, domlouvání probíhalo prostřednictvím telefonu s tatínkem. Paní ředitelka se po celou dobu intenzivně snažila přesvědčit rodiče o potřebnosti pozvolné adaptace, což se po několika dnech podařilo. Dívka začala docházet pouze na část dne, velmi pomalu se začaly objevovat pokroky v její socializaci. S propuknutím další vlny pandemie koronaviru na podzim rodiče ponechali Tien doma kvůli obavě z nákazy. Tím se bohužel přerušil adaptační proces. Dítě do MŠ opět nastoupilo v prosinci, zhruba týden pak trvalo, než si opět přivyklo.

Paní ředitelka již v průběhu září vypracovala PLPP, který chtěla vyhodnotit v prosinci. Dosažené pokroky však byly kvůli nepravidelné docházce minimální. Paní ředitelka se od dívčina návratu v prosinci snažila přesvědčit otce dítěte o nutnosti nechat vyšetřit Tien v PPP v Děčíně. Rodiče tuto možnost zásadním způsobem odmítali: vyšetření považovali za tragédii, vnímali ji jako návštěvu lékaře a známku toho, že dítě není v pořádku. Nakonec se paní ředitelce podařilo otce přesvědčit, přičemž hlavní roli sehrály argumenty, že právě díky vyšetření bude možné dítě lépe podpořit, MŠ bude moci získat náležitě pomůcky či asistenta pedagoga, a to vše pomůže Tien jak ve výuce češtiny, tak v dosažení spokojenosti v mateřské škole.

Obr. 1: Strukturované úložné prostory pro snadnější orientaci

Mateřská škola připravila žádost o vyšetření v děčínské poradně, kterou PPP obdržela v lednu a zhruba za měsíc proběhlo vyšetření. Kromě objednání do poradny paní ředitelka připravila rodičům všechny instrukce i mapku, jak se do poradny dostat. Ke komunikaci s rodiči používala především WhatsApp, písemné materiály pak paní ředitelka fotila a posílala tatínkovi Tien, který si je překládal.

Vyšetření v PPP Děčín proběhlo za přítomnosti tlumočnicka, dívence byla doporučena podpůrná opatření třetího stupně – asistent pedagoga, jedna hodina češtiny jako druhého jazyka týdně, kompenzační pomůcky. Ze získaných financí paní ředitelka nakoupila nábytek pro strukturování prostoru, úložné prostory s možností popisků pro snadnější orientaci, sadu strukturovaných krabic a různé publikace i hry. Paní ředitelka zvolila především hry na podporu komunikačních schopností a logopedická cvičení, obrázkové publikace encyklopedického charakteru na podporu rozvoje slovní zásoby. Při výběru konkrétních her a publikací se paní ředitelka řídila doporučeními zkušenějších

Obr. 2: Hry pro podporu komunikačních schopností a logopedická cvičení

pedagogů na internetu nebo tipy na stránkách *Inkluzivní školy*. Významnou pomocí pro komunikaci s Tien se staly komunikační kartičky určené primárně pro děti s PAS (vydané v nakladatelství Pasparta), další kartičky si pak v MŠ vytvořily pedagogy samy, velkou pomocí byly i kartičky s vietnamsko-českým překladem slov. Tyto dvojjazyčné kartičky dostala Tien domů, aby si procvičovala slovní zásobu i s pomocí rodičů.

Do rozběhnutého procesu začleňování bohužel opět zasáhlo uzavření mateřských škol a Tien znovu zůstala doma. Paní ředitelka se však nevzdala myšlenky výuky ČDJ, a protože v případě dívky nebyla myslitelná výuka ČDJ distančním způsobem, připravila si tematický plán a dojížděla dvakrát týdně k Tien domů, kde ji vždy 30 minut učila češtinu. Po návratu k prezenčnímu vzdělávání pokračovala paní ředitelka s výukou ČDJ v režimu 2x 15 a 1x 30 minut týdně. Na konec školního roku plánuje paní ředitelka vyhodnocení pokroku pomocí jazykové diagnostiky pro nečtenáře dostupné na webu *Inkluzivní školy*.

Obr. 3: Knihy na podporu rozvoje slovní zásoby

V období distančního vzdělávání neprobíhala výuka online, paní učitelky připravovaly rodičům aktivity pro děti (například pohádky, pracovní listy, náměty na pohybové, výtvarné či hudební činnosti), které jim i s popisem postupu zasílaly emailem nebo prostřednictvím skupiny zřízené na WhatsAppu. Kromě toho několikrát uspořádaly venkovní aktivity spojené například s Velikonoci nebo s pálením čarodějnic. Jednalo se o připravené stezky, které si rodiče mohli projít spolu s dětmi a při kterých plnili úkoly. Do distanční výuky se zapojilo 19 z 25 dětí. V průběhu distančního vzdělávání se některých aktivit účastnila i Tien, takže se naštěstí v období stráveném doma zcela nepřerušila kontinuita jejího vzdělávání.

Po návratu k prezenční výuce se díky soustavnější docházce a práci paní učitelek začaly dostavovat pokroky. Je viditelné, že se Tien začala v mateřské škole cítit dobře. Zatímco dříve směřovala svou pozornost k paním učitelkám, nyní obrátila svůj zájem směrem k dětem. Lépe si vše pamatuje, sama začala oslovovat děti (i v 5. pádě), komunikuje s nimi, účastní se skupinových her. Ve třídě si našla dvě kamarádky.

Naplánování dívčina začleňování a jeho realizaci napomohly i vědomosti, které paní ředitelka získala na semináři pořádaném NPI ČR. Při práci s Tien čerpala paní ředitelka inspiraci a poznatky z webu *Inkluzivní škola*, z webových stránek některých mateřských škol, které již mají zkušenosti se vzděláváním dětí s OMJ, z facebookové skupiny Inspirace pro mateřinky, kde získala kontakt na autorku vietnamsko-českých kartiček. Velkou pomocí byla i dobrá spolupráce s PPP v Děčíně, která zvládla i v nelehkém období pandemie dívku vyšetřit včas.

Přestože při nástupu Tien paní učitelka vůbec nepřipouštěla možnost, že by dívka mohla nastoupit do školy bez odkladu, aktuálně již tuto situaci hodnotí jinak. Tien bylo pět let, v příštím roce bude předškolákem. V mateřské škole se projevuje jako veselé, bystré dítě, které je znevýhodněno opravdu jen jazykovou bariérou. Na jejím odstranění plánuje paní učitelka pracovat v dalším roce a možnost řádného nástupu do základní školy nechává jako otevřenou.

Když se Mgr. Petra Hladíková ohlédne zpět, postupovala by při začleňování Tien stejným způsobem. Za největší komplikaci považuje nesoustavnost v docházce a počáteční rozdílné představy rodičů o nástupu dítěte, včetně „naběhnutí“ do plného režimu MŠ ze dne na den. Svou roli také sehrála sociální i kulturní bariéra. Všem pedagogům, kteří by byli postaveni do stejné situace, doporučuje především zjistit situaci konkrétní rodiny, z ní vycházet a pomalu a důsledně postupovat, ať už byla pomyslná startovací čára původně kdekoliv.

Existuje-li to, je to možné

inspirace pro vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem

META slaví 15

Sborník k výročí zahájení činnosti organizace META, o. p. s. přináší ohlédnutí za patnácti lety, po které tato společnost působí na poli podpory dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ), jejich rodičů i pedagogů. Publikace shrnuje důležité milníky z hlediska fungování organizace i podpory dětí a žáků s OMJ a představuje služby a tváře METY. Součástí knihy jsou inspirativní příklady, jak se české školy všech stupňů vyrovnávají se začleňováním dětí a žáků s OMJ, a rovněž příspěvky Jima Cumminse, experta světového formátu působícího v oblasti vzdělávání vícejazyčných žáků. Jeho teorie a přístup k vícejazyčnosti se staly východiskem toho, co META nabízí a doporučuje českým školám pro dosažení úspěšné inkluze dětí a žáků s OMJ do českého vzdělávacího systému.

META, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů je nezisková organizace, která od roku 2006 podporuje osoby s migrační zkušeností v rovném přístupu ke vzdělávání a pracovní integraci. Poskytuje poradenství rodinám migrantů, realizuje kurzy češtiny jako druhého jazyka pro děti i dospělé, workshopy pro školy, volnočasové aktivity a komunitní akce. Současně poskytuje podporu učitelům a školám, které se potýkají se specifickými potřebami dětí a žáků s OMJ. Od roku 2009 spravuje portál pro pedagogy www.inkluzivniskola.cz, kde zveřejňuje k tématu vzdělávání a začleňování dětí a žáků s OMJ veškeré dostupné informace a materiály. Prostřednictvím svých aktivit se snaží podpořit otevřený dialog a porozumění mezi lidmi s migrační zkušeností a většinovou společností.

...META*[~]

*Společnost pro příležitosti
mladých migrantů

...META Publishing